

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Вершинина, Л.Н. Совместная работа психолога и логопеда в начальной школе: / Л.Н. Вершинина, Е.А. Ипкаева // Начальная школа. – 2007. – № 11. – С. 68-74.
2. Виноградова, М. А. Формирование навыков речевого общения у заикающихся дошкольников [Текст]: - Санкт - Петербург: Каро, 2006.
3. Ястребова, А.В. Коррекция заикания у учащихся общеобразовательной школы: Пособие для учителей-логопедов [Текст]: – Москва: Просвещение, 1980. – С.104
4. Виноградова М.А. Формирование навыков речевого общения у заикающихся дошкольников - СПб.: КАРО, 2006.
5. Бойков Д.И. Общение детей с проблемами в развитии – СПб.: Издательство КАРО, 2005.
6. Федоришина Профконсультационная работа со старшеклассниками. Под ред. Федоришина Б.А. - Киев: Радиньска школа. 2007.– С.158.

МРНТИ 14.29.29

УДК 376.37

Н.Б. Жиенбаева¹, Н.Б. Тұрсынғали²

¹*психология ғылымдарының докторы, профессор, zh_nadejda@mail.ru*

²*7M01901 – Арнайы педагогика мамандығының 2 курс магистранты,*

Nurly.99@mail.ru

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті

Алматы қ., Қазақстан

**ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ОРТАСЫНДА СӨЙЛЕУ ҚАБІЛЕТІ БҰЗЫЛҒАН
БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК БЕЙІМДЕЛУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ**

Аңдатпа

Мақалада ерекше білім беру қажеттілігі бар балалардың жеке дамуы мен өзін-өзі жүзеге асыруын қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін инклюзивті білім беру жүйесін құру жағдайында білім беру мекемесінде сәтті оқыту мен тәрбиелеуді ұйымдастыру мәселесі қарастырылған.

Қазіргі таңда сөйлеу қабілетін дамыту өзекті мәселелердің бірі болғандықтан оқушылардың басым көпшілігі өз ойларын ашық жеткізуде қиналады, бұл сөйлеу тілін дамытуды қажет ететіндігін көрсетеді. Инклюзивті білім беру ортасында сөйлеу қабілеті бұзылған балалардың әлеуметтік бейімделу ерекшеліктерін анықтау мақсатында эксперименттік зерттеу ұйымдастырылды. Зерттеу бағытына сәйкес психологиялық, педагогикалық еңбектер бойынша деректер жинақталды.

Зерттеу кезінде тестілеу, бақылау, әңгіме әдістері, оқушылардың іс-әрекетінің өнімдерін талдау қолданылды. Әлеуметтік бейімделу процесіне әсер етуінің тиімділігін ашу үшін табиғи эксперимент түрінде өткіздік, оның ерекшелігі балалардың бір тобы ойын қызметіне енгізілді, ал басқа топта ойын қызметі өткізілмеді, балалардың жеке ерекшеліктеріндегі, мінез-құлқындағы өзгерістерге бақылау жүргізілді.

Экспериментте балалардың бейімделу ерекшеліктерін тексеру арқылы олардың әлеуметтік бейімделу деңгейін көрсеткіштері негізделіп, қорытынды алынды. Зерттеу нәтижелеріне сүйеніп әлеуметтік бейімделуін қалыптастыру бойынша түзету жұмыстарының негізгі бағыттары көрсетіліп, анықталған.

Тірек сөздер: инклюзия, сөйлеу қабілеті, сөйлеу тілінің дамымауы, әлеуметтік бейімдеу, инклюзивті білім беру.

Жиенбаева Н.Б.¹, Турсынғали Н.Б.²

¹ доктор психологических наук, профессор, zh_nadejda@mail.ru

² магистрант 2 курса по специальности 7М01901 – Специальная педагогика,
Nurly.99@mail.ru Казахский национальный педагогический университет имени Абая
г. Алматы, Казахстан

ОСОБЕННОСТИ СОЦИАЛЬНОЙ АДАПТАЦИИ ДЕТЕЙ С НАРУШЕНИЯМИ РЕЧИ В ИНКЛЮЗИВНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ

Аннотация

В статье рассмотрен вопрос организации успешного обучения и воспитания в образовательном учреждении в условиях создания системы инклюзивного образования, позволяющей обеспечить индивидуальное развитие и самореализацию детей с особыми образовательными потребностями.

В настоящее время, поскольку развитие речи является одной из актуальных проблем, подавляющее большинство учащихся испытывают трудности с открытым изложением своих мыслей, что говорит о необходимости развития разговорной речи. В инклюзивной образовательной среде было организовано экспериментальное исследование с целью выявления особенностей социальной адаптации детей с нарушениями речи. В соответствии с направлением исследования были обобщены данные по психологическим, педагогическим трудам.

При исследовании использовались методы тестирования, контроля, беседы, анализа продуктов деятельности учащихся. Для раскрытия эффективности их влияния на процесс социальной адаптации провели естественный эксперимент, особенностью которого было то, что одна группа детей была включена в игровую деятельность, а в другой группе не проводилась игровая деятельность, проводились наблюдения за изменениями в личностных особенностях, поведении детей.

В эксперименте путем проверки особенностей адаптации детей были обоснованы показатели уровня их социальной адаптации и получено заключение. На основе результатов исследования выделены и определены основные направления коррекционной работы по формированию социальной адаптации.

Ключевые слова: инклюзия, речевые способности, недоразвитие речи, социальная адаптация, инклюзивное образование.

Zhienbayeva N.B.¹, Tursyngali N.B.²

¹ doctor of psychological sciences, professor zh_nadejda@mail.ru

² 7M01901 – Special pedagogy, undergraduate 2 course
Nurly.99@mail.ru Kazakh National Pedagogical University named after Abai
Almaty, Kazakhstan

FEATURES OF SOCIAL ADAPTATION OF CHILDREN WITH SPEECH DISORDERS IN AN INCLUSIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT

Abstract

The article considers the issue of organizing successful education and upbringing in an educational institution in the context of creating an inclusive education system that allows for the individual development and self-realization of children with special educational needs.

Currently, since the development of speech is one of the urgent problems, the vast majority of students have difficulties with openly expressing their thoughts, which indicates the need for the development of conversational speech. In an inclusive educational environment, an experimental study was organized to identify the features of social adaptation of children with speech disorders. In accordance with the direction of the study, data on psychological and pedagogical works were summarized.

The research used methods of testing, control, conversation, analysis of the products of students' activities. To reveal the effectiveness of their influence on the process of social adaptation, a natural experiment was conducted, the peculiarity of which was that one group of children was included in play activities, and in the other group no play activities were carried out, observations were made of changes in personal characteristics, behavior of children.

In the experiment, by checking the characteristics of children's adaptation, the indicators of their level of social adaptation were substantiated and a conclusion was obtained. Based on the results of the study, the main directions of correctional work on the formation of social adaptation are identified and determined.

Keywords: inclusion, speech abilities, speech underdevelopment, social adaptation, inclusive education.

Кіріспе. Қазіргі уақытта ерекше білім беру қажеттілігі бар балалардың саны көбеюде. Олардың дамуындағы ауытқу физикалық және психикалық дамуындағы бұзылулармен, өзін-өзі күту, қарым-қатынас, оқу, кәсіби дағдыларды игерудегі қиындықтармен тікелей байланысты.

Ерекше білім беру қажеттілігі бар балалардың құқықтары мен мүмкіндіктері туралы мемлекет пен қоғамның түсінігін өзгерту барлық балаларды білім берумен барынша қамтудың практикалық міндетін қоюға әкелді. Ерекше білім беру қажеттілігі бар балалардың негізгі мәселесі – олардың әлеуметтік бейімделуінің қиындығы, қолданыстағы нормалар мен ережелер шеңберіндегі әлеуметтік ортамен өзара әрекеттесуі. Мұндай балалардың сапалы білім алуына дамуында ауытқуы бар балалардың әлеуметтік теңсіздігімен байланысты көптеген шектеулер кедергі болып табылады.

Жалпы білім беру мекемелерінде ерекше білім беру қажеттілігі бар балалардың табысты оқыту мен тәрбиелеуді ұйымдастырудың қажетті шарты инклюзивті білім беру жағдайында олардың жеке өзін-өзі танытуын қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін бейімделу ортасын құру болып табылады.

Соңғы жылдары инклюзивті білім беру құндылықтары ресейлік білім беруде өзекті болып отыр. С.Н.Сорокоумова өз зерттеуінде инклюзивті білім беруді жалпы білім беруді дамыту процесі ретінде анықтайды, бұл ерекше қажеттіліктері бар балалар үшін білімге қол жетімділікті қамтамасыз ететін әртүрлі қажеттіліктеріне бейімделу тұрғысынан барлығына білімнің қол жетімділігін білдіреді. Инклюзивті білім беру оқушылардың қажеттіліктерінің әртүрлілігі қызметтердің континуумына, соның ішінде олар үшін ең қолайлы білім беру ортасына сәйкес келуі керек деп болжайды. Инклюзивті оқыту тәжірибесінің негізінде әр оқушының жеке басын қабылдау идеясы жатыр, сондықтан оқыту әр баланың ерекше қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін ұйымдастырылуы керек [1].

С.И. Сабельникова қазіргі уақытта әр оқушының айырмашылықтары мен ерекшеліктерін (жынысы, нәсілі, мәдениеті, әлеуметтік ортасы, ұлты, діні, сондай-ақ жеке мүмкіндіктері мен қабілеттері) қолдайтын реформа ретінде инклюзия тұрғысынан Болон келісімі алғаш Ресейде қадамдарын бастаған. Инклюзия көбінесе ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларды жалпы білім беретін мектептерде олардың дені сау құрдастарымен бірге оқыту ретінде қарастырылады. Инклюзивті білім беру принципі мыналардан тұрады: қарапайым мектептердің әкімшілігі мен мұғалімдері ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды олардың әлеуметтік жағдайына, физикалық, эмоционалды және интеллектуалдық дамуына қарамастан қабылдайды және осы балалардың қажеттіліктеріне бағытталған психологиялық-педагогикалық әдістер негізінде жағдай жасайды [2].

Мектептегі балалардың әлеуметтік бейімделуі, бұл не?

Бұл сөздер балалардың құрдастар тобына бейімделуін білдіреді және жаңа міндеттемелер мен ережелерді қабылдауға дайындалу. Ересектерді тану және құрметтеу, құрдастарымен байланыста болу қажеттілігі баланың қоғамда жаңа ұстанымға ие болу мақсатын қалыптастырады – бұл оқушының ұстанымы. Әлеуметтік бейімделу көрсеткіші бұл баланың оқуға, осы жағдайларға қаншалықты бейімделгендігі және оның мінез-құлқы, отбасындағы және сыныптағы қарым-қатынасы қоғамда қабылданған әлеуметтік нормалар мен ережелерге қаншалықты сәйкес келетіндігі. Оқу жылының басында әр бала басқа балалар мен ересектер арасындағы ұжымдағы өз орнын түсіне бастайды. Оның жаңа ішкі әлеуметтік ұстанымы және қажеттіліктерін қанағаттандыратын жаңа әлеуметтік рөлге деген ұмтылысы бар. Мектеп ұжымының өмірі, құрдастарымен қарым-қатынасы, баланың отбасы шеңберіндегі қолайлы жағдайлар бастауыш сынып оқушыларының сәтті әлеуметтік бейімделуіне әкеледі. Сыныптағы жылы, қолайлы атмосфера бейімделу процесінде оң динамикаға әкеледі, сонымен бірге дұрыс емес мінез-құлық баланың мазасыздығын, агрессивтілігін және демонстрациясын тудыруы мүмкін. Өз тәжірибесінен және құрдастарымен және ата-аналарымен қарым-қатынастан алынған білімді дұрыс үйлестіре отырып, бала өзін-өзі бағалауды дамытады. Мектептегі бастауыш оқыту – бұл өте маңызды кезең. Баланың одан әрі бейімделуі отбасында және мектепте қарым-қатынастың қалай қалыптасатынына байланысты. Іс-әрекеттегі сәттілікке назар аудару, өзін-өзі бағалау, оқуға дайындықтағы Тәуелсіздік балалардың мектепте сәтті бейімделуі үшін қажетті құрамдас бөліктерге айналады.

Зерттеу кезінде қолданылатын әдістер:

1. Бақылау
2. Тестілеу
3. Әңгіме
4. Оқушылардың іс-әрекетінің өнімдерін талдау.

Жоғары деңгей	Орташа деңгей	Төмен деңгей
бала мектепке оң көзқараспен қарайды, барлық талаптарды барабар қабылдайды, оқу материалын оңай меңгереді.	бала мектепке немқұрайлы немесе теріс қарайды, оқу материалын игереді, мұғалімнің талаптарын әрдайым дұрыс қабылдамайды.	оқушы мектепке немқұрайлы немесе теріс қарайды, тәртіпті бұзады, жақын достары жоқ, пассивті.

Бақылау әдісі: сезім мүшелері арқылы қажетті ақпаратты тікелей алуға негізделген зерттеу әдісі; ол субъективті психикалық құбылыстар туралы пайымдаулар мен мінез-құлық көріністерін бекітуге негізделген. Бақылау күнделікті өмірдің табиғи жағдайында факторларды мақсатты және жүйелі түрде бекітуге жауап береді. Тест: әдетте шектеулі уақыт сынағы, стандартталған және қысқа, жеке айырмашылықтардың салыстырмалы шамаларын анықтауға арналған.

Ойын әрекетінің әлеуметтік бейімделу процесіне әсер етуінің тиімділігін ашу мақсатында біз анықтайтын кезеңді табиғи эксперимент түрінде өткіздік, оның ерекшелігі балалардың бір тобы ойын қызметіне енгізілді (8 оқушы), ал басқа топта ойын қызметі өткізілмеді (8 оқушы). Эксперимент 2 айға созылды. Зерттеуге 16 оқушы қатысты. Бұл ретте балалардың әлеуметтік бейімделу деңгейінің белгілері болып табылатын балалардың жеке ерекшеліктеріндегі, мінез-құлқындағы өзгерістерге бақылау жүргізілді. Жеке істерді талдай отырып, бізге белгілі болды: ата-аналардың жасы мен білімі, баланың қай отбасынан шыққаны, өмір сүру жағдайлары, отбасы құрамы. Алынған мәліметтер мен баланың мектепте болған алғашқы күндері мен апталарындағы бақылауларына сүйене отырып, мұғалімдер психологпен бірге әр оқушыға сипаттамалар жасайды, өйткені психолог әр түрлі жағдайда оқушыларды бір уақытта бақылайды (құрдастарымен қарым-қатынас, сабақтағы мінез-құлық, өзіндік жұмысқа деген қызығушылық, тапсырмалардың орындалуы, мектепке деген көзқарас) деңгейлерді анықтау үшін балалардың мектепке бейімделуі.

Кесте 1. Мектепке бейімделудің үш деңгейі

Сипаттамаларды зерттей отырып, балалардың мектепке бейімделуінің үш деңгейіне назар аударыңыз:

Жоғары деңгей – бала мектепке оң көзқараспен қарайды, барлық талаптарды барабар қабылдайды, оқу материалын оңай меңгереді.

Орташа деңгей – бала мектепке немқұрайлы немесе теріс қарайды, оқу материалын игереді, мұғалімнің талаптарын әрдайым дұрыс қабылдамайды.

Төмен деңгей – оқушы мектепке немқұрайлы немесе теріс қарайды, тәртіпті бұзады, жақын достары жоқ, пассивті.

Оқушының педагогикалық сипаттамасы – бұл оның мінез-құлқының, қарым-қатынасының, оқуының нәтижелерін қорытындылаудың бір түрі. Оқу жылының соңында мұғалім әр оқушыға балалардың мектеп ортасына бейімделу сипатын көрсететін толық сипаттамалар жасайды.

Бақылау әдісі: сезімдер арқылы қажетті ақпаратты тікелей алуға арналған психологиялық зерттеу әдісі; бұл әдіс мінез-құлық көріністеріне назар аударудан және жеке психикалық құбылыстарды бағалаудан тұрады. Бақылау сияқты психологияның бұл әдісі күн сайын табиғи жағдайда психологиялық құбылыстарды жүйелі және мақсатты түрде тіркеуге арналған.

Тест: салыстырмалы шамалардағы жеке айырмашылықтарды анықтауға арналған қысқа стандартталған, әдетте уақытпен шектелген сауалнама. Тесттер сауалнама немесе тапсырма түрінде болды.

Зерттеу әдістерінің сипаттамасы:

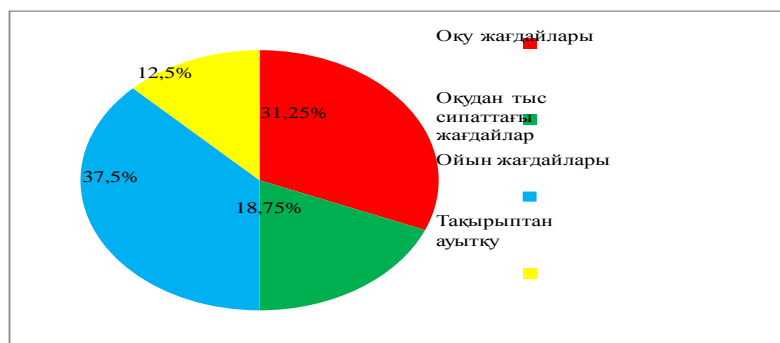
1. Проективті сурет – Н.Г. Лусканованың «Маған мектепте не ұнайды?».
2. Мектеп мотивациясын анықтауға арналған сауалнама.
1. Проективті сурет – Н.Г. Лусканованың «Маған мектепте не ұнайды?».

Мақсаты: бұл әдіс балалардың мектепке деген көзқарасын және балалардың мектепте оқуға мотивациялық дайындығын анықтайды. Балаларға мектепте өздеріне ұнайтын нәрсені салуға шақырылады.

Сызбаларды талдау және бағалау схемасы:

1. Ұсынылған тақырыпқа сәйкестік мектепке деген оң көзқарастың болуын көрсетеді. Мұнда суреттің сюжетін ескеру қажет:

– оқу жағдайлары – жоғары мектеп мотивациясы, баланың оқу белсенділігі (көрсеткіші бар мұғалім, партадағы оқушылар және т. б.);



Сурет 1. Проективті сурет – Н.Г.Лусканованың «Маған мектепте не ұнайды?».

– оқудан тыс сипаттағы жағдайлар мектепке деген оң көзқарас, бірақ сыртқы мектеп атрибуттарына үлкен назар аудару (мектеп ғимараты, портфолиосы бар оқушылар және т. б.);

– ойын жағдайлары мектепке деген оң көзқарас, бірақ ойын мотивациясы басым (мектеп ауласындағы әткеншек, терезедегі гүлдер және т.б.).

2. Тақырыптан ауытқу мынаны көрсетеді:

– мектептегі мотивацияның болмауы және басқа мотивтердің басым болуы, көбінесе ойын (ойыншықтар, машиналар, өрнектер және т. б.);

– балалардың негативизмі – берілген тақырыптан бас тарту;

– тапсырманы дұрыс түсіндірмеу мүмкін.

Зерттеу жүргізу кезінде балалардың суреттерін бағалаудың ерекше дәлдігі үшін баладан не салғанын, неге осы немесе басқа затты немесе жағдайды суреттегенін сұраған жөн. Кейбір жағдайларда балалардың суреттеріне сәйкес олардың оқу мотивациясының деңгейін, мектепке деген көзқарасын ғана емес, сонымен қатар баланың өзі үшін ең тартымды деп санайтын мектеп өмірінің жақтарын анықтауға болады.

Баланың мектепте оқуға әлеуметтік бейімделуі кезінде оқушылардың жаңа міндеттемелер мен ережелерді қабылдауға дайындығы, сондай-ақ ұжымда бір жастағы балалардың бейімделуі қарастырылады. Ересектерді құрметтеу және тану қажеттілігі, өз жасындағы балалармен қарым-қатынас баланың қоғамда жаңа позицияны-оқушының жағдайын алу қажеттілігін дамытады. Баланың оқуға, осы жағдайларға қаншалықты бейімделгендігі және оның мінез-құлқы, сынып пен отбасындағы қарым-қатынасы қоғамда қабылданған әлеуметтік ережелер мен нормаларға қаншалықты сәйкес келеді және әлеуметтік бейімделудің көрсеткіші болып табылады. Зерттеу барысында 1-сынып оқушыларының көпшілігінде ойын мотивациясы бар екендігі анықталды. Ойын мотивациясының артықшылығына байланысты мұғалімдер оқу мазмұнына негізделген ойын сәттерінің ең көп санын қамтуы керек. Осылайша, эксперимент барысында біз әзірлеген жүйенің жұмыс істеу тиімділігін байқауымыз керек.

Инклюзивті білім беру процесі білім алушыларға білім беру стандарттарына сәйкес қажетті құзыреттіліктерді алуға мүмкіндік береді, бірақ бұл ретте болашақ әлеуметтік педагогтарды да, ерекше балалармен жұмыс істейтін барлық мұғалімдер мен тәрбиешілерді де арнайы даярлауды талап

етеді (Адольф, Шандыбо, 2013). Инклюзивтің вариативті нысандарын әзірлеу және оларды практикаға енгізу кезінде келесі міндеттерді шешу қажет [3]:

- ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларды қажетті арнайы педагогикалық көмекпен қамтуды кеңейту;
- балаларға қалыпты дамып келе жатқан құрдастарының ортасына интеграциялануға ерекше мүмкіндік беру;
- ата-аналарға қажетті консультативтік көмек алу мүмкіндігін қамтамасыз ету;
- кіріктірілген балалармен жұмыс істейтін мұғалімге тұрақты және білікті көмек пен қолдау көрсету.

Инклюзивті оқыту кезінде ерекше білім беру қажеттілігі бар балалардың қалыпты қоғамдық өмірге бейімделуінен қоғамның өзін өзгертуге баса назар аударылады. Инклюзивті оқыту балаларға тікелей тәжірибе арқылы әлеуметтік қатынастарды дамытуға мүмкіндік береді. Осылайша, біздің еліміздегі жаңа әлеуметтік саясаттың негізгі мақсаты – қоғамның барлық мүшелерінің тең мүмкіндіктерін қамтамасыз ету үшін қоршаған ортаны өзгерту.

Мүмкіндігі шектеулі балаларды қазіргі таңда – ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар деп аталады. Білім беру кеңістігі әртүрлі жастағы балаларды отбасы мен білім беру мекемелері жағдайында оқытудың мәдени дәстүрлерімен қалыптасады. Баланың дамуындағы ауытқулар оның әлеуметтік және мәдени тұрғыдан анықталған білім беру шеңберінен шығуына әкеледі, мүгедек баланың өмірлік белсенділігі мен әлеуметтік жетіспеушілігі бастапқы биологиялық проблемамен емес, оның «әлеуметтік дислокациясымен» тікелей байланысты [4]. Баланың даму көзі ретінде қоғаммен, мәдениетпен байланысы өрескел бұзылады, өйткені ересек мәдени тасымалдаушы мүмкін емес, әр қалыпты дамып келе жатқан бала арнайы ұйымдастырылған оқу жағдайынсыз алатын әлеуметтік тәжірибені қалай жеткізуге болатындығын білмейді.

Білім беру міндеттерінің бірі – баланы мәдениетке енгізу, әр түрлі себептермен одан шығып кету [5]. «Әлеуметтік дислокацияны» жеңіп, баланы мәдениетке енгізу үшін сіз арнайы тапсырмаларды бөліп, оқытудың ерекшеліктерін, сондай-ақ норма жағдайында дәстүрлі әдістермен қол жеткізілетін білім беру міндеттеріне қол жеткізудің әдістерін, әдістері мен құралдарын бөліп, арнайы құрылған білімнің «айналма жолдарын» қолдана аласыз.

Барлық балалардың оқуға бейімделуінде елеулі мәселелер болады, қарым-қатынасқа деген жоғары қанағаттандырылмаған қажеттілікпен қарым-қатынас жасай алмайтындығын, басқаларға жоғары тәуелділікті, сөйлеу тілінің дамымауы және жалпы қарым-қатынас дағдыларын, жоғары алаңдаушылықты және жеке шешілмеген мәселелердің болуын, көмек, қолдау, мақұлдау қажеттілігін көрсетті.

Барлық балаларға эмоционалды жағдайды түзету, қарым-қатынас дағдылары мен сөйлеуді жақсарту, әлеуметтік бейімделу үшін қоғамға қосу қажет болды.

Жалпы инклюзивті білім беру ортасын құрып, балаларды бейімдеудің тиімділігі, жүйелі тәсіл мен білім беру-тәрбие қызметінің жағдайларын, тәсілдерін, құралдарын, әдістерін жаңарту негізінде балаларды кезең-кезеңімен дамыту және әлеуметтік бейімдеу болды. Инклюзивті саясат пен практиканы дамыту бағытындағы білім беру мекемесінің тиімділігіне көптеген факторлар, соның ішінде мұғалімдер мен әкімшіліктің бүкіл пәнаралық тобының үйлесімді жұмысы әсер етті. Білім беру процесіне енгізілген барлық балалар дамудың оң динамикасын көрсетті (әсіресе әлеуметтік дағдылар), балалар тобы бейімдеп, қабылдады, білім беру мекемесіне барғысы келеді, білім беру бағдарламаларын меңгеруде көмек пен қолдау алады.

Осылайша, инклюзивті білім беру жағдайында балалардың әлеуметтік бейімделуі жеке адамның әлеуметтік ортаға белсенді бейімделуінің тұрақты процесі және осы процестің нәтижесі екендігі расталды. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың сәтті әлеуметтік бейімделуінің көрсеткіштері жаңа әлеуметтік ортадағы әлеуметтік мәртебенің жоғарылауы, сондай-ақ олардың психологиялық қанағаттануы мен өзіне деген сенімділігі, ал дені сау балаларда жауапкершілік пен түсінушілікке тәрбиелеу болды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Адольф В.А., Шандыбо С.В. *Формирование у будущих специальных педагогов профессиональной позиции принятия особого ребенка в вузе // Вестник КГПУ им. В.П. Астафьева, 2013, №4.*
2. Выготский Л.С. *Мышление и речь: Психика, сознание, бессознательное. М.: Лабиринт, 2001, – С.367.*

3. Голубева А.В. Социальная адаптация детей-инвалидов: воспитания и обучение детей-инвалидов. Социальная адаптация. Правовые вопросы социальной защиты детей-инвалидов // Воспитания и обучение детей с нарушениями развития. 2004, №5. С.55-63.

4. Загуменнов Ю.Л. Инклюзивное образование: создание равных возможностей для всех учащихся // Минская школа сегодня. 2008. №6. С.3-6.

5. Пенин Г.Н. Инклюзивное образование как новая парадигма государственной политики // Вестник Герценовского университета. – 2010, – №9 (83), – С.41-47.

МРНТИ 14.25.07

УДК 15.21.58

М.А. Асылханова

*психол.ғ.к., профессор, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
(Алматы, Қазақстан)*

ТӨМЕНГІ СЫНЫПТА ОҚУШЫНЫҢ САБАҚТЫ МЕНГЕРУІ МЕН ТАНЫМ ҮРДІСІНІҢ ҚАЛЫПТАСУЫ

Андатпа

Мектепке алғаш келген оқушылардың оқуға деген дайындығын қалыптастыруда жүргізілетін іс-әрекет танымдық процестерінің дамуы арқылы, мәселен, ес процесі мен қабылдау процесінде, сөйлеу мен ойлауда, және тағы басқа танымдық процестердің дамуында үлкен орын алуы тиіс. Оқу процесін алғаш меңгеру, мектептегі оқу процесінде жүргізілетін сабақтардың, білімінің эффектілігін, олардың даму деңгейі мен есте сақтау және ойлаудың жоғары деңгейде дамығанына, әсіресе ырықты ес процесінің рөлі ерекше жоғары болады. Бастауыш сыныпқа алғаш келген оқушының санасын бақылау үшін және оқу әрекетінің меңгерілу деңгейін анықтау барысында оларға мақсат қойылады. Мұндағы саналы мақсат баланың ойлауы арқылы ойын нақтылап, есте сақтауы мен еске түсіруін оңай және анық көрсетеді. Ойын барысында көрсетілген көріністер мен әрекеттердің мазмұны арқылы да нақтылауға болады.

Түйін сөздер: методика, эффекті, процесс, мотивация, мотив, теория, практика, этика, прогрессив, дидактика, концепция, интеграция, диалог.

Асылханова М. А.

*к.психол.н., профессор, Казахский национальный педагогический университет имени Абая
(Казахстан, Алматы)*

УСВОЕНИЕ УРОКА УЧЕНИКОМ В МЛАДШЕМ КЛАССЕ И ФОРМИРОВАНИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

Аннотация

Деятельность, проводимая в формировании готовности учащихся к обучению, должна занимать большое место в развитии познавательных процессов, например, в процессе ес и восприятия, речи и мышления и других познавательных процессов. При первом освоении учебного процесса особенно высока роль процесса умственной отсталости, результативности занятий, знаний, проводимых в учебном процессе в школе, высокого уровня их развития и развития памяти и мышления. Для контроля сознания ученика, впервые поступающего в начальный класс, и при определении уровня усвоения учебной деятельности им ставится цель. Сознательная цель здесь заключается в том, чтобы ребенок мог легко и ясно конкретизировать игру, запоминать и запоминать через свое мышление. Также можно уточнить содержание сцен и действий, показанных в ходе игры.

Ключевые слова: методика, эффект, процесс, мотивация, мотив, теория, практика, этика, прогресс, дидактика, концепция, интеграция, диалог.